

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Бутенко В.П.

аспірант,

Науковий керівник: Святненко А.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА «ВІДЕНСЬКА СІЧ» ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Дослідження діяльності січових організацій посідає чільне місце в історіографії, як українській, так і діаспорній, оскільки ці об'єднання відіграли важливу роль у формуванні національної свідомості української нації. Наукові розвідки з цього приводу зробили П. Арсенич, І. Головацький, О. Збожна [1], Р. Кухар [2], Т. Марітчак, Я. Нагірняк [3], Б. Савчук, І. Чорновол та інші.

На початку 70-х років XIX століття студентська та учнівська молодь створили таємні організації – «Громади», які займалися просвітницькою діяльністю. Перша організація була створена у Львові. Вона збирала кошти, видавала та розповсюджувала власні видання, формувала бібліотеки.

На той період Україна входила до складу Австро-Угорщини, тому члени «Громад» намагалися продовжити своє навчання у Відні, де також згуртовувались у подібні організації. Варто зазначити, що життя українців під Австрійською імперією, після короткотривалого національного піднесення періоду «Весни народів» у 1848 р., не зазнало значних змін. «Громади» поступово об'єднувались між собою. Так виникло «Академічне Товариство Січ» – 9 січня 1868 року, яке одразу було легалізовано шляхом отримання та затвердження статуту [2].

До складу «Січі» входили патріотично налаштовані студенти та науковці. Їх чисельність становила 27 осіб, проте ця цифра стрімко збільшувалась. Першим його головою став Н. Вахнянин – засновник товариства спільно з Ю. Телевичем. Того ж року Вахнянин став співзасновником товариства «Просвіта» у Львові.

Одним із основних завдань щойно створеного товариства було створення сприятливих умов для поширення української національної культури. Діяльність товариства була націлена не лише на літературну, а й на політичну сфери. Це було пов'язане з розривом галицького патріотичного громадянства з москвофільським табором, що зміцнило народовський рух у краї та за кордоном. Українська нація тривалий час боролася за право розмовляти рідною, національною мовою. В Австрії для цього були більш сприятливі умови. Січовики хотіли закликати всіх українців Відня під свій стяг, щоб надалі в Україні продовжити політичну діяльність. Затвердження статуту надавало

можливість видавничої діяльності. Таким чином, для січовиків відкрилися можливості впливу на австро-угорський та російський кордони.

Головним місцем зібрання учасників товариства – студентів та інтелігенції віденської «Січі», стала бібліотека. Її картотека налічувала багато видань – наукових часописів (українських, російських, польських та німецьких), низку історичних видань, найкращі твори німецької та французької літератури, слов'янські газети та книги з етнографічними матеріалами, видання з природи та соціології.

Всі члени організації поділялися на звичайних та почесних (хто мав особливі заслуги), на чолі «Січі» стояла Президія. Учасники товариства підтримували тісні зв'язки з членами українських товариств. Своєю діяльністю на власному прикладі члени віденської «Січі» формували національну свідомість та пропагували етнічну незалежність, пов'язували майбутнє з національними традиціями.

Такі ідеї були виправдані, оскільки український народ завжди намагався скинути важкі кайдани рабства та підкорення. Галицька молодь вдало це робила, намагаючись зберегти національну самосвідомість не лише на території українських земель, а й за її межами.

Як зазначає А. Нагірняк: «Діяльність українських студентів у столичному Відні мала загальноавстрійський резонанс. Тут проводились збори, влаштовувались вечірки, численні диспути на політичні теми, відзначення роковин Т. Г. Шевченка. Учасниками цих зібрань нерідко були молоді представники інших народів Австро-Угорщини, найчастіше чеські студенти» [3, с. 42].

Почесними членами віденської «Січі» стали Н. Вахнянин, В. Винниченко, М. Грушевський, М. Драгоманов, М. Зарицький, Б. Лепкий, Я. Окуневський, Є. Петрушевич, І. Пулюй, І. Франко, Ю. Целевич та інші історично відомі постаті – політичні та громадські діячі, котрі залишили після себе багату спадщину та вагомий науковий внесок.

Товариство віденської «Січі» неодноразово тимчасово призупиняло свою діяльність, враховуючи скрутну політичну ситуацію в країні. Незважаючи на переслідування з боку уряду, січовики відстоювали активну позицію та розширювали межі діяльності організації.

На початку ХХ століття «Січ» активно відстоювала право студентства за Львівський університет, а в роки Першої світової війни надавали допомогу Союзу визволення України [4]. Мережа «Січі» стрімко розросталася.

Віденська «Січ», яка проіснувала майже 80 років, відіграла велику роль у загальному житті нації, у її культуротворенні та збереженні національної самосвідомості. Товариства «Січ» навчали та виховували українську молодь, загартовували її дух і готували до національно-визвольної боротьби за українську державність.

Історія української держави завдячує січовому руху, адже саме він створив сторінку відродження України, згуртував її народ та зміцнив дух і національну самосвідомість.

Список використаних джерел:

1. Збожна О. Віденська «Січ» – спадкоємиця «Громад». Праці наукового товариства ім. Шевченка. Фізичний збірник. 2014. Т. 37, Т. 9. С. 325-332.
2. Кухар Р. Віденська «Січ». К.: Кобза, 1994. 187 с.
3. Нагірняк А. Я. До історії створення та діяльності січових організацій у Галичині (кінець XIX – початок XXст.). Національний ун-т «Львівська політехніка», 2013.
4. Над синім Дунаєм: ювілейний збірник університетського академічного товариства «Січ» у Відні / зредагували д-р Остап Грицай і Теодор Марітчак. Відень, 1932. С. 148.

Драганенко В.П.

здобувач,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ
(КІНЕЦЬ XV – XVI СТ.)**

В останній чверті XV ст., в зв'язку із новими міжнародно-політичними обставинами, – переходом Кримського ханства під протекторат Османської імперії, – першочерговим завданням для ВКЛ став захист меж держави на півдні і збереження теренів Правобережної України у складі Литовсько-Руської держави. Земське ополчення як основа війська феодальної держави спиралося на власників земельних наділів та їхні можливості виставляти озброєні загони із підвладного населення або й самому виходити у похід у періоди небезпек та ворожих нападів [1, с. 207].

Першим загальнодержавним правовим актом, який регулював військову повинність і організацію військової справи держави, стало розпорядження сейму в Новгородку 1502 р. Згідно рішень останнього, кожен князь, пан, зем'янин або державець був зобов'язаний відправляти одного з десяти службових людей, озброєного і вишколеного вершника, до війська. Крім того, землевласник міг відправляти ще й більшу кількість вояків добровільно, якщо на то була його воля [2, с. 6]. У 1529 р., зважаючи на постійну небезпеку нападів степових орд рішення сейму було переглянуто і відтоді землевласники мали поставляти до війська одного вершника від восьми підвладних селян [1, с. 208].

Ополчення від кожної землі ВКЛ у бою розташовувалося окремо на чолі з намісником великого князя або іншою службовою особою. На Східному Поділлі (Вінницький і Брацлавський повіти) такою особою був староста. Міщани українських міст Східного Поділля теж залучаються до оборонних заходів у випадку ворожих нападів: ремонтують укріплення, забезпечують їхню охорону та виїжджають на конях під проводом службової особи у поле [3, с. 22]. Так, за словами І. Крип'якевича, міщани були зобов'язані кілька разів на рік їздити в поле для розвідувальних дій і визначення місць перебування та зосередження ворожих підрозділів [4, с. 136]. Таку важливу місію не могли довіряти недосвідченим і слабоорганізованим загонам. Таким чином, твердження про малопридатність міщан як бойових сил, висловлене П. Клепа-